

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MESLEĞE YÖNELİK TUTUMLARI

A. S. SARACALOĞLU

E.Ü. Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bl.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Beden Eğitimi öğretmeni adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını belirlemektir. Araştırmada, Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmış ve 216 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının, cinsiyete, anne mesleğine, bölüm tercih sırası ve bölüm tercih nedenlerine göre değiştiğini ortaya koymaktadır. Buna karşın, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar, öğrencilerin sınıflarına, mezun oldukları lise tipine, lise bitirme derecesine, baba mesleğine, anne-baba eğitimlerine ve ailede öğretmen bulunma durumuna göre farklılaşmamaktadır.

THE ATTITUDES OF PHYSICAL EDUCATOR CANDIDATES TOWARD TEACHING PROFESSION

ABSTRACT

The study has been carried out in order to examine the attitudes of students toward teaching profession in the Department of Physical Education and Sports in Educational Faculty. In the evaluation process, Aşkar and Erden's "The Attitudes Scale Toward Teaching Profession" was used. 10 item scale was given to 216 student in the department. It has been provided that there is a significant relationship between the attitudes of the students toward teaching profession and sex, mother's job, department preference priority, and the reasons of department preference. On the other hand, there is no statistically meaningful relationship between the attitudes of the students towards teaching profession and the attending class. Level, graduated lycee types, lycee graduation degrees, father's job, parents education degrees, and being teachers in the family.

PROBLEM

Duyuşsal olan davranışlarının önemli bir bölümünü tutumlar oluşturmaktadır. Tutum, somut bir objeye ya da ondan yana olma biçiminde beliren, bireyin düşünce ve duygularına yön veren öğrenilmiş öz eğilimler olarak tanımlanmaktadır (Turgut, 1977).

Günümüzde yapılan araştırmalar, tutumlarla eriş arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ve okul programlar içerisinde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu araştırmalardaki ortak bulgu, eriş ile duyuşsal olan davranışları arasında belli bir etkileşimin olduğu ve belli öğretim teknikleri ile duyuşsal olan davranışlarının da geliştirilebileceği yönündedir (Bloom, 1971; 1976; Berberoğlu, 1990; Tekinal, 1988; Aksarkaya, 1981). Ne var ki tüm eğitim kuruluşlarında olduğu gibi öğretmen yetiştiren kurumlarda da, duyuşsal olan davranışlarının değerlendirilmesi göz ardı edilmektedir. Oysa genç kuşakları geleceğe hazırlayacak olan öğretmen adayları, mesleğe karşı tutum, ilgi ve kişilik özellikleri gözönüne alınmaksızın seçilmekte, bu durum ise eğitimin niteliğini dolayısıyla ülkenin en önemli gereksinimlerinden biri olan yetişmiş insan gücü niteliğini olumsuz etkilemektedir (Köymen, 1988). Üstelik öğretmenlerin tutumunun kendi davranışlarını olduğu kadar, öğrencilerin tutum ve başarılarını da etkilediği (Allen ve Cooper, 1969; Feshbach, 1969; Good, Biddle ve Brophy, 1975; Küçükahmet, 1976; Can, 1987; 1991) dikkate alınır, öğretmen yetiştiren kurumların, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmek için çaba harcamalarının önemi ve gereği ortaya çıkmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma Beden Eğitimi öğretmeni adaylarının, mesleğe yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğrencilerin devam ettikleri sınıflar ile tutum puanları arasında fark var mı?
2. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre tutum puanları değişmekte midir?
3. Öğrencilerin mezun oldukları lise tipine göre tutum puanları değişmekte midir?
4. Ortaöğretimi bitirme derecesi ile öğrencilerin tutum puanları arasında fark var mıdır?
5. Anne-babaların meslekleri ve eğitim düzeyleri bakımından öğrencilerin tutum puanları değişmekte midir?

6. Öğrencilerin bölüm tercih sırası ile tutum puanları arasında fark var mıdır?
8. Öğrencilerin bölümlerini tercih etme nedenlerine göre tutum puanları değişmekte midir?

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, çeşitli üniversitelere bağlı Eğitim Fakültelerinin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

Örneklem olarak, Dokuz Eylül Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencileri oransız eleman örnekleme yolu ile seçilmiştir. Araştırma 216 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilen Likert tipi "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin güvenirliği ilk uygulamalarda .80, daha sonraki araştırmalarda ise .82 olarak hesaplanmıştır. Bu durum Nunnally (1987)'nin araştırmalar için yeterli gördüğü .70'lik standardın üzerinde olduğu için, ölçeğin araştırmalarda kullanılabilir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler ise, aynı form üzerinde yer alan toplam 17 tane açık uçlu soru ile elde edilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın verileri E.Ü. Bilgisayar Mühendisliği Bölümünde değerlendirilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda yüzde dökümleri, χ^2 ile F ve t testleri uygulanmıştır. Bulunan F değeri, $P=.05$ düzeyinde tablo değerinden büyük ise, ilgili faktörün manidarlığı kabul edilmiş, F değeri tablo değerinden küçük ise ilgili faktörün manidarlığı kabul edilmemiştir.

BULGULAR VE YORUM

BEF Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerine İlişkin Kişisel Bilgiler Öğrencilerin % 37.9'u 1., % 19.4'ü 2., % 20.4'ü 3. ve % 22.2'si 4. sınıfta okumaktadır. Öğrencilerin % 46.3'ü kız ve % 53.7'si erkektir. Öğretmen adaylarının % 7.4'ü 17-18, % 37.9'u 19-20, % 33.3'ü 21-22 ve % 21.3'ü de 23 ve daha büyük yaştaadır.

Öğrencilerin mezun oldukları kurumlara göre dağılımları şöyledir: % 76.4'ü akademik lise, % 22.2'si meslek lisesi ve % 1.4'ü de Anadolu ve özel lise çıkışıdır. Öğretmen adaylarının % 42.6'sı orta, % 53.7'si iyi ve % 3.7'si de pekiyi derece ile mezun olmuşlardır. Kız ve erkek öğrencilerin mezuniyet dereceleri farklılaşmaktadır. Şöyle ki, liseden orta derece ile mezun olan öğrencilerin oranı, kızlarda % 28 iken, erkeklerde % 55.17'dir. İyi derece ile mezun olan kız öğrencilerin oranı % 68 iken, erkek öğrencilerin oranı % 41.38'dir. Liseyi pekiyi derece ile bitirenlerin oranı ise, kızlarda % 4, erkeklerde % 3.4'dür. Buna göre, kız öğrencilerin % 72'si liseyi iyi ve pekiyi derece ile bitirmişlerdir. Oysa bu oran erkek öğrencilerde % 44.8'dir. Sonuç olarak, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha başarılı oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının anne ve babalarının eğitim durumu şöyledir. Annelerin % 17.1'i, babaların % 2.8'i formal bir eğitim almamışlardır. Annelerin % 45'i, babaların % 40.7'si ilkokul mezunudur. Ortaokul mezunu olan annelerin oranı % 13, babaların % 12, lise mezunu olan annelerin oranı % 17, babaların % 27.8 ve üniversite bitirenlerin oranı, annelerde % 7.9, babalarda % 16.7'dir.

Öğrencilerin anne mesleklerine göre dağılımı:

Annelerin % 77.8'i ev hanımı, % 10.2'si memur, % 0.4'ü doktor, % 5.6'sı öğretmen, % 2.8'i işçidir ve % 2.3'ü de çiftçi, terzi, esnaf vb. meslek grubunda çalışmaktadır. Öğrencilerin % 0.9'u da annelerinin vefat ettiğini ifade ederek, mesleğini belirtmemişlerdir.

Baba mesleklerine göre öğrencilerin dağılımı ise şöyledir: % 42.1'i serbest meslek, % 32'si memur, % 11.6'sı işçi, % 6.9'u öğretmen, % 4.2'si doktor, mühendis, subay vb. dir. Öğrencilerin % 3.2'si babalarının vefat ettiğini belirterek, soruyu boş bırakmışlardır.

Ailelerin gelir dağılımı ise şöyledir: % 34.63'ü 1 milyondan az, % 38.53'ü 1-2 milyon, % 22.94'ü 2-5 milyon ve % 3.9'u da 5 milyon ve daha fazla gelire sahiptir. Buna göre, ailelerin % 72.16'sı 2 milyon ve daha az geliri bulunmaktadır.

Öğretmen adaylarının ailelerinin % 3.2'si tek çocuklu, % 21.8'i iki çocuklu, % 31.5'i üç çocuklu, % 18'i dört çocuklu ve % 25.5'i 5 ve daha fazla çocukludur.

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerinin ailelerinin eğitim, meslek durumları, gelir dağılımları ve çocuk sayıları dikkate alındığında, alt ve orta sosyo-ekonomik kökenli öğretmen adaylarının çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Öğrencilere ailesinde öğretmen olup olmadığı da sorulmuş ve % 35.2'sinde öğretmen bulunduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının % 64.8'inde ise öğretmen bulunmamaktadır. Ailelerdeki öğretmenlerin yakınlık derecelerine göre dağılımları şöyledir: Anne-baba ve kardeşlerin oranı % 18.98, teyze, dayı hala ve amcaların oranı % 8.33 ve kuzen, yeğen, yenge ve eniştelere oranı % 7.87'dir.

ÖSS sınavını hemen kazanan öğrencilerin oranı % 48.15 ve ilk hakkında kazanamayan öğrencilerin oranı % 51.85'dir. Bu öğrencilerin yıl kaybı incelendiğinde, 1 yıl kaybı olanların oranı % 23.61, 2 yıl kaybı olanların oranı % 18.06, 3 yıl kaybı olanların oranı % 7.41, dört yıl ve daha fazla yıl kaybı olan öğrencilerin oranı ise % 2.78'dir.

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü yetenek sınavıyla öğrenci alınmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin bölümlerini kaçınıcı sırada tercih ettiklerini belirleyebilmek amacıyla, en çok girmek istedikleri meslekleri dikkate alarak bölüm tercih sıralarını yazmaları istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin % 75.93'ünün ilk beş sırada, % 10.19'unun 6 ile 10. sıralarda ve % 13.89'unun da 11. ve daha sonraki sıralarda Beden Eğitimi ve Spor Bölümünü seçtikleri saptanmıştır.

Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih etme nedenleri ise şunlardır:

Öğrencilerin % 51.85'i branşını sevdiği ve ideali olduğu için, % 18.52'si kendisine, yeteneğine uygun bulunduğu için, % 15.74'ü öğretmenliği, çocukları sevdiği ve öğretmen olmak istediği için, % 3.24'ü ailesi ve çevresi istediği için, % 2.31'i alanında yükselmek için ve % 8.34'ü de açıkta kalmamak için bölümlerini seçmişlerdir.

Öğrencilerin ÖSYS sınavına yeniden başvurma durumları da incelenmiş ve şu sonuçlar alınmıştır. Öğrencilerin büyük bir bölümü, % 91.67'si yeniden sınava girmeyi düşünmemektedirler. Oysa sınava yeniden girmeyi düşünenlerin oranı % 8.33'dür. Bu durum, bölümlerini açıkta kalmamak için seçen % 8.34'lük öğrenci grubunun, bölümlerinden memnun olmadıklarını göstermekte, dolayısıyla üniversite sınavına yeniden başvuracaklarını ortaya koymaktadır.

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine

Yönelik Tutum Puanları

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Birinci alt problem "Öğrencilerin devam ettikleri sınıflar ile tutum puanları arasında fark var mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir. Tablo 1'de Beden Eğitimi

ve Spor Bölümü öğrencilerinin sınıfları ve tutum puanları verilmiştir.

TABLO 1
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN
SINIFLARA GÖRE TUTUM PUANLARI

Sınıflar	N	X.	SS	F Değeri
1. sınıf	82	19.829	7.119	
2. sınıf	42	19.667	6.712	
3. sınıf	44	18.227	5.866	1.61
4. sınıf	48	17.458	6.546	

Tablo 1'de görüldüğü gibi, tek yönlü varyans analizi sonucunda F değeri 1.61 bulunmuştur. Bu değer $p=.05$ düzeyinde anlamlı değildir ve öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıflara göre değişmediğini ortaya koymaktadır. Tablo 1 incelendiğinde, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin tutum puanları daha olumlu görünmekle birlikte, istatistiksel bakımından anlamlı değildir.

Bu araştırmanın bulguları, Aşkar ve Erden (1986), Aşkar ve Çelenk (1988), Temel (1988) ile Saracaloğlu (1991) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla da desteklenmektedir. Bu sonuçlara göre, öğretmenlik formasyonu programlarının, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmede etkili söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İkinci alt problem "Öğrencilerin cinsiyetlerine göre tutum puanları değişmekte midir?" biçiminde ifade edilmiştir. F değeri 10.88'dir ve bu değer $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır. Başka bir anlatımla, kız öğrencilerin tutum puanları erkek öğrencilerden daha olumludur. Tablo 2'de bu bulgular verilmektedir.

TABLO 2
KIZ VE ERKEK ÖĞRENCİLERİN TUTUM PUANLARI

Cinsiyet	N	X	SS	F Değeri
Kız	100	17.360	5.482	
Erkek	116	20.310	7.354	10.88*

* $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Aşkar ve Erden (1986), Aşkar ve Çelenk (1988) ile Saracaloğlu (1991) tarafından yapılan benzer araştırmalar benzer sonuçlarıyla birbirini desteklemektedir. Bu sonuçlar toplumun erkeklerden beklentisinin, kadınlardan beklentisinden farklı olması ile açıklanabilir. Kuzgun (1982)'un da belirttiği gibi, toplum bir erkeğin güvenilir gelir sağlayan bir meslek sahibi olmasını beklemektedir. Ayrıca bir araştırmada, toplumsal saygınlık değeri ile tercihler arasındaki korelasyon, erkeklerde kızlardan daha yüksek bulunmuştur (Barnet, 1976). Bu bulgular, erkeklerin tutum puanlarının kızlardan daha düşük olmasının nedenini açıklar niteliktedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi "Öğrencilerin mezun oldukları lise tipine göre tutum puanları değişmekte midir?" biçiminde ifade edilmiştir. Tablo 3'de de görüldüğü gibi, F değeri 0.71 bulunmuştur ve bu değer $p = .05$ düzeyinde anlamlı değildir. Başka bir anlatımla, öğrencilerin mezun oldukları lise tipine göre tutum puanları değişmemektedir.

TABLO 3
ÖĞRENCİLERİN MEZUN OLDUKLARI LİSE TİPİNE
GÖRE TUTUM PUANLARI

Lise tipi	N	X	SS	F Değeri
Akademik	165	19.242	7.010	
Mesleki-Teknik	48	17.937	5.571	0.71
Anadolu Özel	3	18.667	6.351	

Saracaloğlu (1991)'nin yaptığı araştırma bulgularıyla desteklenen bu bulgular, Aşkar ve Çelenk (1988)in yaptığı araştırmanın bulgularıyla çelişmektedir. Şöyle ki, mezun olunan lise tipi ile tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmış ve öğretmen liseleri mezunlarının daha olumlu tutum puanına sahip olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ise, öğretmen lisesi mezunu olarak yalnızca 5 öğrencinin bulunması böyle bir korelasyonun aranmasını engellemiştir. Sonuç olarak, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının bitirilen lise tipine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü alt problem "Ortaöğretimi bitirme derecesi ile öğrencilerin tutum puanları arasında fark var mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir. Tablo 4'te öğretmen adaylarının ortaöğretimi bitirme dereceleri ve tutum puanları verilmektedir.

Tablo 4'te de görüldüğü gibi, $F=0.77$ bulunmuştur ve bu değer $p=.05$ düzeyinde anlamlı değildir. Bu sonuca göre, ortaöğretimi bitirme derecesinin tutum puanları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Bu bulgular, Aşkar ve Çelenk (1988) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla tutarlıdır. Ancak Saralacıoğlu (1991) tarafından yapılan çalışmada; liseyi pekiyi derece ile bitiren öğrencilerin tutum puanları, orta derece ile bitirenlerden daha olumlu bulunmuştur. Sonuç olarak, bu çalışmada tutum puanlarının lise bitirme derecesine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

TABLO 4
ÖĞRENCİLERİN LİSE BİTİRME DERECELERİNE GÖRE
TUTUM PUANLARI

Liseyi Bitirme Dereceleri	N	X	SS	F Değer
Orta	92	19.576	6.889	
İyi	116	18.422	6.512	0.77
Pekiyi	8	19.250	7.536	

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Beşinci alt problem "Anne-babaların meslekleri ve eğitim düzeyleri bakımından öğrencilerin tutum puanları değişmekte midir?" biçiminde ifade edilmiştir. Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğrencilerin tutum puanları anne mesleğine göre değişmektedir.

TABLO 5
ANNE VE BABA MESLEKLERİNE GÖRE TUTUM PUANLARI

Meslekler	N	X	Anneler		Babalar				
			F SS	Değeri	N	X	F SS	Değeri	
Ev hanımı	168	19.387	6.784						
Memur	22	15.955	5.661		69	18.275	6.299		
Dr. Mühendis	1	32.00	--	2.50*	9	20.000	3.873		
Öğretmen	12	20.750	7.263		15	18.733	8.058	0.79	
Serbest ¹	5	18.000	2.915		91	19.670	7.070		
İşçi	6	15.000	2.683		25	17.360	5.70		
Vefat ²	2	11.500	2.121		7	20.857	8.934		

* $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

¹ çiftçi, esnaf, terzi, bakkal vb.

² Vefat nedeniyle meslekleri belirtilmeyen anne ve babalar

Bu değişikliğin nereden kaynaklandığını bulabilmek için anne meslekleri ikişer ikişer t testi ile karşılaştırılmıştır. t testi sonucuna göre farklılıklar ev hanımı ile memur ve memur ile öğretmen annelerden kaynaklanmaktadır. Diğer meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Tablo 6 t testi sonuçlarını vermektedir.

TABLO 6
ANNE MESLEKLERİNE GÖRE T TESTİ SONUÇLARI

Anne Meslekleri	N	X	SS	t Değeri
Ev hanımı	168	19.39	6.78	
Memur	22	15.95	5.66	2.27*
Memur	22	15.95	5.66	
Öğretmen	12	20.75	7.26	2.14*

* $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 6 incelendiğinde, anne mesleği memur olan öğrencilerin tutum puanları, anneleri ev hanımı ve öğretmen olanlardan daha olumlu görülmektedir. Bu durum, öğretmenlik mesleğinin saygınlığının toplumda değerini yitirmesi ve öğretmen çocuklarının yaşadığı ekonomik problemlerle açıklanabilir.

Baba mesleği ile öğretmenliğe ilişkin tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Tablo 5'te baba mesleğine göre tutum puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları anne mesleği ile birlikte görülmektedir.

Baba mesleği ile meslek seçimi arasında bir ilişki olmadığını saptayan bir araştırma bulgusuna (Uysal, 1970) dayanarak, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının da baba mesleğine göre değişmeyeceği söylenebilir. Nitekim Aşkar ve Çelenk (1988) ile Saracaloğlu (1991) tarafından gerçekleştirilen benzer araştırmalarda da, baba mesleği ile tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, bulguların birbirleriyle tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Anne ve babaların eğitim düzeyleri, öğrencilerin tutum puanlarını etkilemektedir. Tablo 7'de anne ve babaların eğitim düzeyleri ile tutum puanlarına ilişkin varyans analizi verilmektedir.

TABLO 7
ANNE VE BABA EĞİTİMİNE GÖRE TUTUM PUANLARI

Eğitim Düzeyi	Anneler			F Değer	Babalar			F Değeri
	N	X	SS		N	X	SS	
Okumaz-yazmaz	17	17.882	8.313		1	14.000	--	
Okur-yazar	20	16.700	4.736		5	16.200	4.712	
İlkokul	97	19.010	6.368	1.04	88	17.920	6.101	1.32
Ortaokul	28	19.000	7.237		26	20.292	8.215	
Lise	37	19.270	7.003		60	19.633	6.972	
Üniversite/ Yüksekokul	1721	17.471	7.177	36	19361		6.512	

Uysal (1970)'a göre, baba eğitimi, öğrencilerin meslek seçiminde anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır.

Bu durum, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının baba eğitimine göre değişmeyeceği sonucuna götürmektedir. Tablo 7 incelendiğinde, baba eğitiminin anne eğitimine eş değer ya da daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, anne eğitiminin de, tutum puanlarını etkilememesi doğal karşılanmalıdır.

Saracaloğlu(1991) tarafından yapılan araştırmada da, anne ile baba eğitiminin tutum puanlarını etkilemediği bulunmuştur ve bulgular birbirini desteklemektedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi "Ailede öğretmen bulunan ve bulunmayan öğrencilerin tutum puanları arasında fark var mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir. Tablo 8'de ailesinde öğretmen bulunan ve bulunmayan öğrencilerin tutum puanları görülmektedir.

TABLO 8
AİLEDE ÖĞRETMEN BULUNMA DURUMUNA GÖRE
TUTUM PUANLARI

Ailede Öğretmen Bulunma Durumu	N	X	SS	F Değeri
Anne, baba, kardeş	41	18.268	6.446	
Teyze, hala, amca, dayı	18	19.389	5.304	
Kuzen, yeğen vb.	17	16.059	6.437	1.48
Bulunmuyor	140	19.436	6.922	

Buna göre, $F=1.48$ 'dir ve bu değer $p=.05$ düzeyinde anlamlı değildir. Başka bir anlatımla, ailede öğretmen bulunma durumu, tutum puanlarını etkilememektedir. Bu bulgular, Aşkar ve Çelenk (1988) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla tutarlı olmasına karşın Saracaloğlu (1991) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla çelişkilidir.

Bu durum, öğretmenliğin sosyal ve ekonomik sorunlarının yoğunluğu yüzünden, öğretmen çocuklarının da mesleğe karşı duyuşsal bir yakınlık göstermemeleri ile açıklanabilir. Başka bir anlatımla, öğretmenlik mesleğinin meslek mensuplarının ailelerinde de değerini yitirdiği için sevilen ve savunulan bir meslek olmaktan çıktığı anlaşılmaktadır. Nitekim Arseven (1989) tarafından yapılan sosyal saygınlığa ilişkin bir araştırmada; Lise öğretmenlerinin, vali, doktor, hakim (1. kategori), diş hekimi, eczacı, Devlet tiyatro sanatçısı, gazeteci yazar (2. kategori), mühendis ve tercüman (3. kategori) dan sonra banka şube müdürü, işletmeci ve müzisyen ile birlikte 4. kategoride yer alması da, bu durumu vurgulamaktadır. Üstelik ortaokul öğretmenlerinin makina operatörü, pazarlamacı, laborant ve astsubay gibi mesleklerle birlikte 5. kategoride yer alması, öğretmenlik mesleğine bağlanan değerlerin düşüklüğünü göstermektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi "Öğrencilerin bölüm tercih sırası ile tutum puanları arasında fark var mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü yetenek sınavıyla adayları seçtiği için, öğrencilerin en çok girmek istedikleri meslekleri dikkate alarak tercih sıralarını yazmaları istenmiştir.

Bu yanıtlara göre, tercih sıraları: 1-5., 6-10, ve 11 ile daha sonrası olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

TABLO 9
TERCİH SIRASINA GÖRE TUTUM PUANLARI

Tercih Sırası	N	X	SS	F Değeri
1 (1-5)	164	18.152	6.207	
2 (6-10)	22	17.227	4.790	13.75*
3 (11 ve+)	30	24.533	7.868	

* $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 9'da da görüldüğü gibi, tek yönlü varyans analizi sonucunda $F=13.75$ bulunmuştur ve bu değer $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç, öğrencilerin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının bölüm tercih sıralarına göre farklılaştığını göstermektedir.

Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyebilmek için 1., 2. ve 3. grupta yer alan öğrenciler t testi uygulanarak ikişer ikişer karşılaştırılmıştır. Tablo 10'da t testi sonuçları verilmektedir.

TABLO 10
TERCİH SIRALARI İLE TUTUM PUANLARINA
İLİŞKİN T TESTİ SONUÇLARI

Gruplar	Tercih Sırası	N	X	SS	t Değeri
1.	1-5	164	18.15	6.21	0.67
2.	6-10	22	17.23	4.79	
1.	1-5	164	18.15	6.21	
3.	11 ve+	30	24.53	7.87	4.96
2.	6-10	22	17.23	4.79	
3.	11 ve+	30	24.53	7.87	3.86*

* $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırma bulguları, Aşkar ve Erden (1986), Aşkar ve Çelenk (1988) ile Saracaloğlu (1991) tarafından yapılan benzer araştırmaların bulgularıyla da desteklenmektedir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sekizinci alt problem "Öğrencilerin bölümlerini tercih etme nedenlerine göre tutum puanları değişmekte midir?" biçiminde ifade edilmiştir. Tablo 11, öğrencilerin bölümlerini tercih nedenleri ile tutum puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçlarını vermektedir.

TABLO 11
ÖĞRENCİLERİN BÖLÜMLERİNİ TERCİH NEDENLERİNE
GÖRE TUTUM PUANLARI

Tercih Nedenleri	N	X	SS	F Değeri
Branşımı sevdiğim, ilgi duyduğum için	112	18.223	6.046	
Yeteneğime, kendime uygun bulduğum için	40	19.625	5.873	
Öğretmenliği sevdiğim için	34	14.765	4.856	11.81*
Ailem-çevrem istediği için	7	21.143	6.939	
Alanımda yükselmek için	5	26.200	7.259	
Açıkta kalmamak, üniversite mezunu olmak için	18	26.944	7.116	

* $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 11'de de görüldüğü gibi, F değeri 11.81'dir ve bu değer $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuca göre, öğretmen adayların bölüm tercih nedenleri farklılaşmaktadır. Farklılığın nereden kaynaklandığını bulabilmek için tercih nedenleri t testi uygulanarak ikişer ikişer karşılaştırılmıştır. Tercih nedenleri 1,2,3,4,5 ve 6 olarak sıralanmıştır.

Tablo 12'de görüldüğü gibi, öğrencilerin seçme nedeni olarak belirttikleri "öğretmenliği sevdiğim için" ifadesi, diğer nedenlere göre daha anlamlı bir tutum farkına sahip bulunmaktadır. Ayrıca "branşımı sevdiğim için" ve "ken-

dime, yeteneğime uygun bulduğum için" ifadeleri de diğerlerine oranla daha anlamlı görülmektedir. Başka bir anlatımla, öğrencilerin yukarıda belirttikleri üç ifade, farklılaşmanın nedenleridir. Bu sonuç, öğretmenliği sevdiği için bölümlerini tercih eden öğretmen adaylarının, mesleğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm araştırma bulguları birlikte değerlendirildiğinde, öğretmen yetiştiren kurumların, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını geliştirmede yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak öğretmen adaylarında mesleğe yönelik olumlu tutumlar kazandırılabilmesi için şu öneriler geliştirilmiştir:

TABLO 12
TERCİH NEDENLERİ İLE TUTUM PUANLARINA
İLİŞKİN t TESTİ SONUÇLARI

1	112	18.22	6.05	
3	34	14.76	4.86	3.05*
1	112	18.22	6.05	
5	5	26.20	7.26	2.86*
1	112	18.22	6.05	
6	18	26.94	7.12	5.54*
2	40	19.62	5.87	
3	34	14.76	4.86	3.84*
2	40	19.62	5.87	
5	5	26.20	7.26	2.30**
2	40	19.62	5.87	
6	18	26.94	7.12	4.11*
3	34	14.76	4.86	
4	7	21.14	6.96	2.94*
3	34	14.76	4.86	
5	5	26.20	7.26	4.62*
3	34	14.76	4.86	
6	18	26.94	7.12	7.30*

1 Tabloya anlamlı bulunan değerler alınmıştır.

* $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

** $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

1. Öğretmen yetiştiren kurumların programları, öğretmen adaylarında, öğretmenliğe özgü tutumlar geliştirebilecek nitelikte duyuşsal hedeflere yer verilmelidir.
2. Kız öğrencilerin tutumlarının daha olumlu olması nedeniyle öğretmenlik mesleğine yöneltilmesi yararlı görülmektedir.
3. Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerine öğretmen lisesi mezunlarının çekilebilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.
4. Liseyi "pekiyi" derece ile bitiren başarılı ve yetenekli öğrencilerin öğretmen yetiştiren programlara çekilebilmesi için burs, kredi vb. özendirici koşullar yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca öğretim giderlerinin kısmen karşılanması önerilebilir.
5. Öğretmenliğin çekici duruma getirilebilmesi, sosyal saygınlık ve ekonomik sorunların çözümlenmesiyle mümkün olabilir. Bu nedenle söz konusu koşulların iyileştirilmesi gerekli görülmektedir.
6. Can'ın (1991) da önerdiği gibi, öğretmen yetiştiren kurumlar, programlarda yer alan bilişsel öğrenmeler kadar, duyuşsal öğrenmelerin de gerçekleşme düzeyini belirlemeli ve programlarını bu bakımdan da geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aksarkaya, Ersin** (1981). Bulunduğu kaynak: Tekindal, Satılmış. "Okula İlişkin Tutum ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki". **Çağdaş Eğitim** 13,139:29-33, Aralık 1988.
- Allen, D.W and J.M. Cooper**. "Massachusetts Model Elementary Teacher Education Program". **Journal of Research and Development in Education**. 21:31-35,1969.
- Arseven, Ali D.** "Öğretmenlik Mesleğinin Sosyal Prestiji". **Çağdaş Eğitim**. 14,145:25-32, Haziran 1989.
- Aşkar, Petek ve Münire Erden**. "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları". **Marmara Ün. 1. Ulusal Eğitim Sempozyumu**. İstanbul; 24-30 Kasım 1986.
- "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği". **Çağdaş Eğitim**. 12,121:8-11, 1987.
- Aşkar, Petek ve Süleyman Çelenk**. "İlkokula Öğretmen Yetiştiren (Eğitim Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları) Konusunda Yapılan Araştırma". **Çağdaş Eğitim**. 136, 137, 138, 139, 140, 141, 1988-1989
- Barnett, C.R.** (1976). Bulunduğu kaynak: Kuzgun, Yıldız. **Mesleki Rehber-**

liğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımalarına Etkisi. Ankara: A.Ü. Eğt. Bil. Fak. Yayını, No: 118, 1982

Berberoğlu, Giray. "Kimyaya İlişkin Tutumların Ölçülmesi". **Eğitim ve Bilim.** 14,76:16-27, Nisan 1990.

Bloom, Benjamin S. "Affective Consequences of School Achievement". **Mastery Learning. Theory and Practice.** Ed. James H. Block. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1971:13-28.

Human Characteristics and School Learning. New York: Mc Graw-Hill Book Company, 1976.

Can, Gürhan. "Eğitim Fakültesi Lisans ve Öğretmenlik Sertifikası Programlarının Öğretmen Adaylarında Tutum Geliştirme Açısından Etkiliği". **İzmir Birinci Ulusal Eğitim Kongresi.** 25-27 Kasım 1991.

"Öğretmenlik Meslek Anlayışı Üzerinde Bir Araştırma (Ankara Okullarında)". **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** 2,1:159-170, 1987.

Fesbach, N. "Student Teacher Preferences for Elementary School Pupils Varying in Personality Characteristics". **Journal of Education Psychology.** 60:126-132, 1969.

Good, T.L., B.J. Biddle and J. E. Brophy. **Take Make Difference.** New York: Holt, Rinehart and Winston, 1975.

Köymen, Ülkü. "Eğitim Fakültelerine Öğretmen Adaylarını Seçme Yolları". **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi.** 3, 1:195-204, 1988.

Kuzgun, Yıldız. **Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımalarına Etkisi.** Ankara: A.Ü. E. Bil. Fak. Yayını, No: 118; 1982.

Küçükahmet, Leyla. **Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları.** Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, 1976.

Nunnally, J.C. (1978). Bulunduğu kaynak: Aşkar ve Erden. **Çağdaş Eğitim.** 12,121:8-11, 1987

Saracaloğlu, Asuman Seda. "Fen ve Edebiyat Fakülteleri Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları". **İzmir Birinci Ulusal Eğitim Kongresi.** 25-27 Kasım 1991.

Tekindal, Satılmış. "Okula İlişkin Tutum ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki". **Çağdaş Eğitim.** 13, 139:29-33, Aralık 1988.

Temel, Ali. "Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin 'Öğretmenliğe İlişkin Tutumları'na Öğretmenlik Formasyon Programlarının Etkisi". **Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi.** 1,3:180-192, Ocak 1990.

Turgut, Fuat. **Tutumların Ölçülmesi.** Ankara: H.Ü. Yayını (Teksir) No: 7, 1977.

Uysal, Şefik. **Bireysel ve Toplumsal Faktörlere Göre Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri.** Ankara: A.Ü. Eğt. Fak. Yayını, No: 12, 1970.